

Het Euregio competentieraamwerk.

Inleiding.

Voor de lezer ligt het raamwerk voor Euregionale competenties. Dit raamwerk is ontwikkeld door partners aan de Duitse en Nederlandse kant van de grens Parkstad – Aken. Vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen uit het funderend onderwijs, het middelbaar en het hoger beroepsonderwijs zijn betrokken geweest bij de totstandkoming in het project “De Euregiocompetentie in Beeld”.

Volgens de Onderwijsraad (2016) moet iedereen het onderwijs ‘internationaal competent’ verlaten. Hiermee bedoelen ze oriëntatie, kennis en vaardigheden die leerlingen en studenten in staat stellen “om te communiceren, samen te werken en te reflecteren in uiteenlopende internationale contexten in binnen- en buitenland.” (Onderwijsraad, 2016).

Wij hebben de terminologie van de Onderwijsraad vertaald in een drietal domeinen van competenties waarvan we inschatten dat ze belangrijk zijn voor het grenze(n)loos functioneren van onze leerlingen in studenten in hun rollen als lerende, werkende en burger van de Euregio. De domeinen betreffen de communicatieve aspecten van taal, interculturaliteit en ondernemendheid. Vele andere indelingen zijn ook mogelijk, de essentie is dat de wezenlijke doelstellingen voor het internationaal competent worden van leerlingen bereikt worden. Nuffic (2019) verwoordt dit als volgt:

“Internationaal competente leerlingen en studenten hebben een open en geïnteresseerde houding. Ze kunnen communiceren en samenwerken in een internationale omgeving, en ze hebben een internationale oriëntatie op maatschappij en beroep. Daarbij streven ze naar persoonlijke ontwikkeling en kunnen hierop reflecteren.”

Het competentieparadigma stelt ons in staat om het resultaat van leren op een duidelijke manier te begrijpen. Het gaat verder dan de bekende aspecten van input (bijv. leerplannen, hulpmiddelen) en proces (bijv. kwaliteit van het onderwijs). De nadruk wordt gelegd op het resultaat/output van het leren (competenties). Deze benadering suggereert dat wat werkelijk bereikt wordt in het onderwijs van het grootste belang is. Input en processen staan in dienst van dit resultaat. Leraren, opvoeders, bemiddelaars en doelgroepen weten hoe een specifiek resultaat bereikt kan worden (door het betreffende proces) en politici zijn verantwoordelijk voor de input die deze uitkomst mogelijk maakt (schoolgebouwen, schoolboeken, curricula en training van leraren). Het belang van pedagogie/educatie ligt in de mogelijkheden om competenties te verwerven met betrekking tot kennis, vaardigheden en attitudes. Samen vormen deze drie dimensies competentie. Het is belangrijk op te merken dat competentie op zichzelf niet kan worden waargenomen. We hebben prestaties nodig (bijv. het oplossen van een probleem) om te zien of iemand competent is.

Een van de functies van Euregionaal onderwijs is het verbinden (of confronteren) van leerlingen met hun internationale omgeving. Om de competentie van interculturaliteit - of welke andere internationale competentie dan ook – te verwerven, hebben leerlingen directe toegang tot die internationale omgeving nodig. Alleen door de doorleefde ervaring van de verschillende aspecten

van internationalisering is men in staat om zich volledig bewust worden van de betekenis en functie van de internationale omgeving en uiteindelijk te genieten van de rijkheid ervan. Toegankelijkheid leidt niet alleen tot een hoger niveau van internationaal of Euregionaal bewustzijn, maar biedt ook opent ook mogelijkheden voor meer grensoverschrijdende mobiliteit. Wanneer men kennis maakt met verschillende culturen en talen, is men in staat om deze te gebruiken als bouwstenen voor het creëren van nieuwe, verdergaande Euregionale acties. Toegang is, met andere woorden, niet alleen een voorwaarde voor internationalisering. Het voedt ook de voortdurende ontwikkeling en groei van de internationale mobiliteiten zelf. Basisvoorwaarde daarvoor is wel dat iemand geleerd heeft om ondernemend te zijn. Dat vormt meteen de basis voor het derde domein van het Euregionale competentieraamwerk.

Bredere toegang tot internationalisering is een complex vraagstuk. Het aanbieden van laagdrempelige internationale (leer)activiteiten is erg belangrijk. Toch is er meer nodig dan het aanpakken of het verlagen van typische financiële, organisatorische en informatieve barrières om ervoor te zorgen dat niemand wordt uitgesloten. Het is ook een kwestie van de lerenden geïnteresseerd en gemotiveerd krijgen en houden. In dit opzicht is het geen verrassing dat veel van de gewenste competentie-ontwikkeling geformuleerd is in verwacht gedrag. Het moet ertoe leiden de lerenden bij de activiteiten te betrekken en deze activiteiten aan te passen aan hun cultuur, interesses, motivatie, talenten, leergewoonten en ontwikkelingsfase. Dit impliceert een specifiek en vrij nieuw type relatie tussen leerlingen en leerkrachten, toeschouwers en opvoeders, en kinderen en volwassenen, waarbij de eerste de eerste meer autonoom is en de laatste meer een facilitator en katalysator van leren dan een zender van informatie.

De opbouw van het raamwerk.

Het competentieraamwerk voor Euregiocompetenties is verdeeld in een drietal domeinen. Die vervolgens zijn opgedeeld in subdomeinen.

Domein 1 Taal als communicatiemiddel

Subdomein Begrijpend luisteren
 Begrijpend lezen
 Spreken
 Schrijven

Domein 2 Interculturaliteit

Subdomein Ik ben een goed geïnformeerde Euregionale burger
 Ik kan effectief communiceren
 Ik kan constructief omgaan en samenwerken met personen uit de Euregio
 Ik kan werken en leren in een formele (werk)context

Domein 3 Ondernemendheid

Subdomein Omgevingsgericht werken
 Innovatief denken en werken
 Proactief handelen
 Samenwerken
 Netwerken

Bij elk van de subdomeinen zijn verwachte gedragingen c.q. leeropbrengsten geformuleerd. Dit gedrag of leeropbrengst is altijd vanuit de leerling geformuleerd om duidelijk te maken wie de eigenaar is van het resultaat en het proces naar dit resultaat. Dit betekent dat de leerling uiteindelijk aan de begeleider/docent of wie dan ook aantoont dat de leerling iets kan en daardoor het competentieniveau bereikt heeft dat van hem/haar wordt verwacht. Het te leveren bewijs is vrij in zijn vorm. De leerling bepaalt (evt. na overleg met de docent) in welke vorm het bewijs voor die ik kan-bewering geleverd gaat worden. Dat kan in de vorm van een video, tekst, presentatie of wat dan ook. Als de leerling en begeleider het maar eens zijn dat het gewenste niveau van gedrag – en daarmee competentie – bereikt is.

In de verschillende kolommen van een subdomein worden de gedragingen en daarmee het competentieniveau steeds hoger. Het gewenste gedrag bij niveau 1 is het minst complex, die complexiteit neemt toe naarmate je binnen het subdomein verder naar rechts gaat. Uiteindelijk geeft niveau 7 het hoogste niveau aan van complexiteit die we in dat subdomein van de leerlingen verwachten. Met opzet zijn er geen leeftijd, leerjaren en onderwijsniveaus gekoppeld aan het competentieraamwerk. Op de eerste plaats is de onderwijscontext heel divers binnen de verschillende regio's c.q. landen. Wat bij de één al in het primaire onderwijs wordt aangeleerd vanwege de regionale of nationale context, begint bij de ander pas in het voortgezet onderwijs. Op de tweede plaats is de persoonlijke situatie van elke leerling of student anders. Iemand die is opgegroeid in een tweetalig gezin en in een internationale vriendenkring, heeft een sterkere basis dan een leerling die thuis maar één taal spreekt en zijn leefwereld in het dorp heeft.

De gekozen opbouw maakt het raamwerk flexibel inzetbaar. Scholen kunnen zelf kiezen hoe en wanneer ze het raamwerk inzetten. Ook de koppeling met de vele leerling- of studentenportfolio's die in gebruik zijn, wordt eenvoudiger door de modulaire aanpak. Het is goed mogelijk om de subdomeinen en verwachte gedragingen in te voeren in het (digitale) portfolio en vervolgens samen met de lerende op een formatieve wijze de ontwikkeling van de Euregionale competenties te plannen, implementeren en evalueren. Het bewijsmateriaal kan in een klapper opgenomen worden, maar ook in een digitale omgeving of een combinatie van fysiek en digitaal. Als er gebruik wordt gemaakt van standaard lesmaterialen, dan is het goed mogelijk om competentieniveaus te koppelen aan leerstof en de leerling zo een stuk inhoudelijke verdieping mee te geven. Bij digitale portfolio's kunnen daar de vele digitale bronnen die via internet bereikbaar zijn aan toegevoegd worden. De Euregionale digitale aardrijkskunde methode GeoRegioEMR is uitermate geschikt om bij aan te haken.